

SPOREN NAAR ANTWERPEN-ZUID

=====

**STUDIE OVER HET VROEGERE STATION ANTWERPEN-ZUID, DE VERDWENEN
EN DE NIET-GEREALISEERDE SPOORLIJNEN TEN ZUIDEN VAN ANTWERPEN**

Paul Jacops & Jef Van Olmen

**DE VERDWENEN SPOORLIJNEN IN TIJDEN VAN OORLOG
– EERSTE WERELDOORLOG –**

**DE ROL VAN DE SPOORWEGEN VÓÓR DE VAL
VAN DE VERSTERKTE STELLING ANTWERPEN IN 1914**

een chronologisch overzicht van de gebeurtenissen

– Verbeteringen en aanvullingen

*Research: Jef Van Olmen
Redactie: Jef Van Olmen*

*Met dank aan Vincent Scarniet van het
Geniemuseum in Amay en Hugo Rom
van de Heemkundekring Walem.*

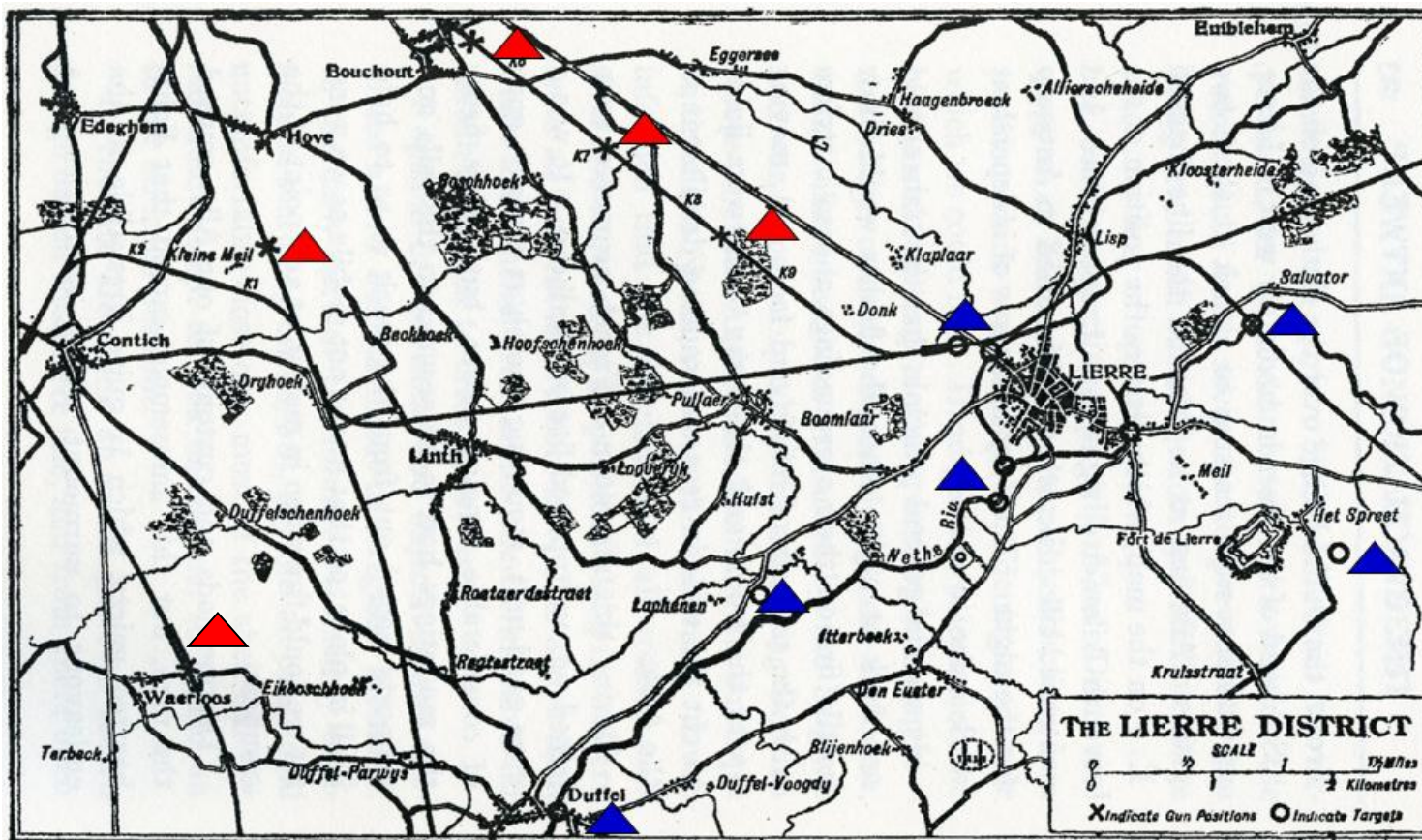
Aanvulling van de versie 2024 09 11: op blz. 2 van het hoofdstuk 'WO I – Vóór de val van Antwerpen' moet de Franstalige versie van het kaartje vervangen worden door de onderstaande Nederlandstalige versie.

De Versterkte Stelling Antwerpen (Position Fortifiée d'Anvers) met de twee fortengordels in 1914.

Document uit *Van Antwerpen tot de IJzer, de compagnie spoorwegtroepen en de gepantserde treinen*, door Vincent Scarniet, uitg. Geniemuseum, 2020 (zie : www.geniemus.be/onze-historische-publicaties).

Verbetering van de versie 2024 09 11: op blz. 20 van het hoofdstuk 'WO I – Vóór de val van Antwerpen' moet een rood driehoekje toegevoegd worden ter hoogte van de halte Waerloos op de spoorlijn van Antwerpen-Zuid naar Mechelen / Muizen. Het betreft een bijkomende vuurpositie van de Brits-Belgische gepantserde treinen.

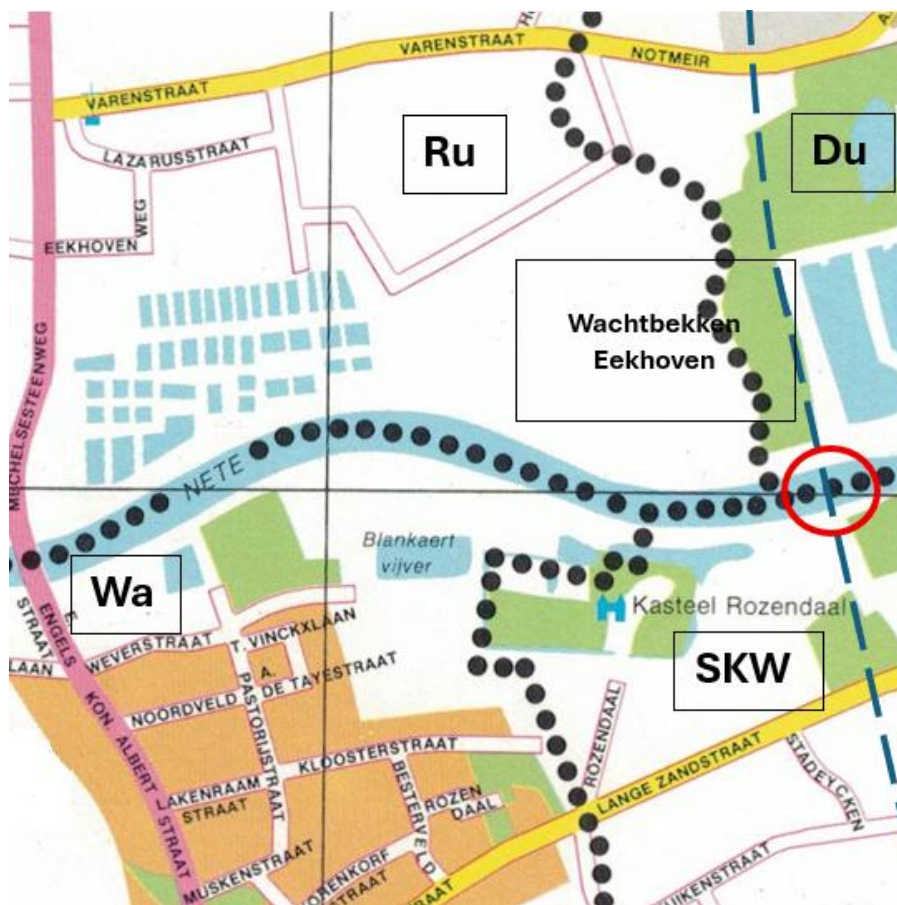

Inzet van de Brits-Belgische gepantserde treinen op 6 oktober 1914. Rode driehoekjes: vuurposities, blauwe driehoekjes: doelen. De foto op blz. 17 van dit hoofdstuk is waarschijnlijk genomen ter hoogte van de 'Kleine Meyl', op de hoofdlijn 25, bij de grens Hove-Kontich (rode driehoekje bovenaan links).

Bron: **Naval Guns in Flanders**, door L. Robinson (Reprint), uitg. The Naval & Military Press, 2004.

Studie over het vroegere station Antwerpen-Zuid, de verdwenen en de niet-gerealiseerde spoorlijnen ten zuiden van Antwerpen – Paul Jacobs & Jef Van Olmen.

Verbetering van de versie 2024 09 11: op verschillende bladzijden in het hoofdstuk 'WO I – Vóór de val van Antwerpen' wordt verwezen naar de 'spoorwegbrug over de Nete in Walem' op de spoorlijn Antwerpen-Zuid – Waarloos – Mechelen / Muizen (de lijn van Waarloos). Dit is fout. De brug ligt weliswaar in de buurt van Walem, maar de spoorwegbrug lag op de grens van de gemeenten Duffel en Sint-Katelijne-Waver. De wegbrug van de N1 over de Nete bevond (en bevindt) zich op de grens van de gemeenten Rumst en Walem. Zie het hoofdstuk L. 'De bruggen tussen de halte Waarloos en de Nete' van het deel over de lijn van Waarloos, blz. L-11 e.v.: <https://www.tassignon.be/trains/documentation/download.php?f=../PDF/7.33%20ANTW.-ZUID%20Lijn%20van%20Waarloos%20-%20L%20-%20bruggen%20van%20Waarloos%20tot%20de%20Nete%20-%20versie%202025%2009%2029>

Locatie van de vroegere brug van de lijn van Waarloos over de Nete en de wegbrug van de N1/Mechelsesteenweg. De streepjeslijn duidt de oude spoorweg aan, de zwarte bolletjes de gemeentegrenzen.

In het midden van de Nete, bevond (en bevindt) zich de grens van de gemeenten Duffel (Du) en Sint-Katelijne-Waver (SKW). Stroomafwaarts vormt de Nete ook de grens van de gemeenten Rumst (Ru) en Walem (Wa). Sinds 1 januari 1977 is Walem een deelgemeente van Mechelen.

Het kaartje toont de toestand na de opbraak van de spoorlijn. Let op de waterbekkens van de Antwerpse Waterwerken (nu "Water-link"). Ten noorden van de Nete, op de plaats van de spoorweg, ligt nu het nieuwe wachtbekken Eekhoven.

Verbetering en aanvulling van de versie 2024 09 11: op blz. 28 van het hoofdstuk 'WO I – Vóór de val van Antwerpen' staat in het bijschrift dat op de foto van de op 30 september 1914 vernielde brug van de lijn van Waarloos over de Nete 'op de achtergrond het fort van Walem te zien is'. Dit is fout: op de achtergrond zie je de industrie langs de Nete in Duffel. Hieronder tonen we een betere versie van de foto.

Verzameling Geniemuseum

De door de Genie van het Belgische leger op 30 september 1914 vernielde spoorwegbrug van de lijn van Waarloos over de Nete.

De foto is genomen richting Duffel.

Bemerk de metalen draaibrug, kant Waarloos / Antwerpen-Zuid, die vóór de dynamitering open was gedraaid. Op de achtergrond de industrie langs de Nete in Duffel.

Foto: verzameling Geniemuseum Amay.

Studie over het vroegere station Antwerpen-Zuid, de verdwenen en de niet-gerealiseerde spoorlijnen ten zuiden van Antwerpen – Paul Jacops & Jef Van Olmen.

Aanvulling van de versie 2024 09 11: achter blz. 28 van de versie 2024 09 11 van het hoofdstuk 'WO I – Vóór de val van Antwerpen' voegen we de onderstaande nieuwe foto's toe. Het zijn foto's van de brug over de Nete van de lijn van Waarloos op de grens van Duffel en Sint-Katelijne-Waver en van de brug over de Nete van de hoofdlijn Antwerpen – Brussel (lijn 25) in Duffel.

Verzameling Geniemuseum

Een prachtige foto van de brug van de lijn van Waarloos over de Nete, gemaakt tijdens de voorbereiding van de vernieling van de brug door de Genie van het Belgische leger. Let op de geopende mijnkamers op beide brugpijlers. De brug werd opgeblazen op 30 september 1914.

Naast de geniesoldaten zijn ook infanteristen van het 2de Regiment Vestingcarabiniers aanwezig. Ze hebben de opdracht het geniedetachment te beschermen.

Links, kant Waarloos / Antwerpen-Zuid, bevindt zich de draaibrug, niet zichtbaar op de foto.

Bemerk rechts bovenaan, kant Mechelen / Muizen, de blokpost (Blok nr. 7) en de seinen.

*Verzameling Vincent Scarniet,
Geniemuseum Amay
(www.geniemus.be).*

Studie over het vroegere station Antwerpen-Zuid, de verdwenen en de niet-gerealiseerde spoorlijnen ten zuiden van Antwerpen – Paul Jacops & Jef Van Olmen.

Verzameling Heemkundige Kring Walem

*Nog een foto van de vernielde **Netebrug** van de lijn van **Waarloos**. Links richting **Waarloos / Antwerpen-Zuid** en rechts richting **Mechelen / Muizen**.*

Let op de Duitse soldaten rechts op de foto.

Verzameling Heemkundige Kring Walem.

Studie over het vroegere station Antwerpen-Zuid, de verdwenen en de niet-gerealiseerde spoorlijnen ten zuiden van Antwerpen – Paul Jacobs & Jef Van Olmen.

Verzameling Heemkundige Kring Walem

*Twee foto's genomen in september 1914 tijdens de voorbereiding van de dynamitering van de **brug van hooflijn Antwerpen – Brussel (lijn 25) over de Nete** door de Belgische Genie.*

De brug werd opgeblazen op 2 oktober 1914.

De foto's zijn genomen richting Mechelen. Links de draaibrug, kant Antwerpen.

Foto's: verzameling Heemkundige Kring Walem.

*De foto's zijn gepubliceerd in het boek **De Belgische militaire onderwaterzettingen rond de Versterkte Plaats van Antwerpen, in augustus en september 1914** (zie ook volgende blz.).*

Verzameling
Heemkundige
Kring Walem

Nog twee foto's van de 'genisten' aan het werk in Duffel in september 1914.

Naast de geniesoldaten zijn ook infanteristen van het 2de Regiment Vestingcarabiniers aanwezig om het geniedetachement te beschermen.

*Voor meer informatie over de vernieling van de Netebruggen wordt verwezen naar het boek **De Belgische militaire onderwaterzettingen rond de Versterkte Plaats van Antwerpen, in augustus en september 1914**, door Paul Van Pul, uitg. Waterbouwkundig Laboratorium, Borgerhout, 2014.*

Verzameling Heemkundige Kring Walem

De vernielde **Netebrug van de hoofdlijn (lijn 25) in Duffel**.

Links richting Antwerpen, rechts richting Mechelen.

Links op de foto de draaibrug, die vóór de dynamitering in de open stand geplaatst werd.

De wegbrug vooraan is een houten noodbrug die in augustus 1914 door het Belgische leger gebouwd werd als brug voor de artillerie, om de kanonnen makkelijk de Nete te laten passeren voor het geval het leger zich zou moeten terugtrekken.

Na de vernieling van de spoorwegbrug en de houten brug door de Belgen op 2 oktober 1914 kon de Duitse Genie de noodbrug snel herstellen en nog gebruiken tijdens de gevechten.

Let op de rookpluimen op de achtergrond; de gevechten waren op het moment van de opname duidelijk nog niet beëindigd. Op de wagen is blijkbaar een Rode Kruisvlag aangebracht.

Foto: weekblad *Illustrierter Kriegs-Kurier* (Berlijn, 1914); verzameling Heemkundige Kring Walem.

*De vernielde **brug van de hoofdlijn (lijn 25) over de Nete in Duffel** en de houten noodbrug op een later tijdstip. Links richting Antwerpen, rechts richting Mechelen. De eerste boog van de spoorbrug, kant Mechelen, was niet vernield. Op de foto zijn de herstellingen aan de noodbrug (door de Duitsers) duidelijk te zien: het witte hout is nieuw; het zwartgeblakerde hout van de palen is het gevolg van het in brand steken van de brug door de Belgen. Foto: verzameling Geniemuseum.*

Studie over het vroegere station Antwerpen-Zuid, de verdwenen en de niet-gerealiseerde spoorlijnen ten zuiden van Antwerpen – Paul Jacops & Jef Van Olmen.

*De vernielde **brug van de hoofdlijn (lijn 25) over de Nete in Duffel** en de houten noodbrug, gezien vanaf de rechteroever van de Nete. Links richting Mechelen, rechts richting Antwerpen. De eerste boog kant Mechelen was niet vernield. Let op het Duitse coupérijtuig (een Pruisische 'Abteilwagen') op de linkeroever van de Nete. Dit rijtuig diende waarschijnlijk als verblijfplaats voor de bewakers van de brug en/of het personeel van MAN Gustavsburg, belast met de voorbereiding van de tijdelijke herstelling van de spoorbrug.
Foto: verzameling Geniemuseum.*

Studie over het vroegere station Antwerpen-Zuid, de verdwenen en de niet-gerealiseerde spoorlijnen ten zuiden van Antwerpen – Paul Jacops & Jef Van Olmen.

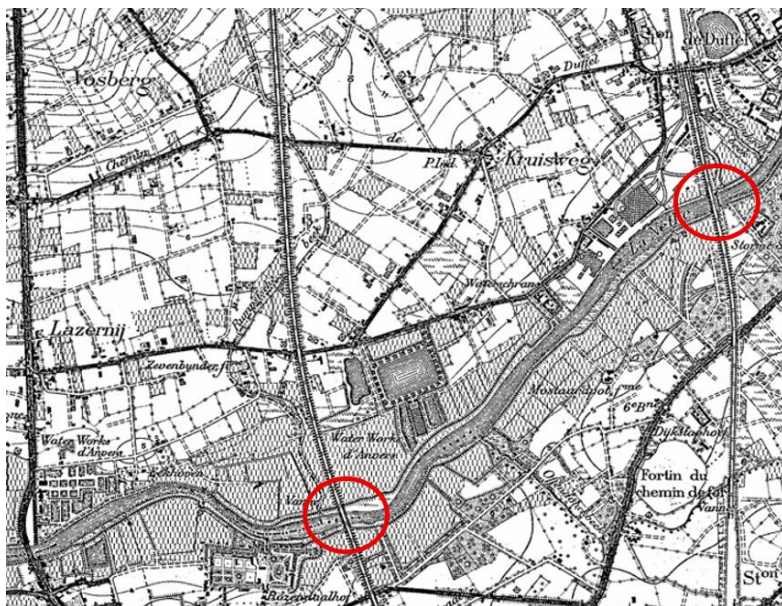
Aanvulling van de versie 2024 09 11: onder de tabel van de vernielde bruggen op blz. 28 van de versie 2024 09 11 van het hoofdstuk 'WO I – Vóór de val van Antwerpen' voegen we onderstaande nieuwe paragraaf over de twee spoorbruggen over de Nete toe.

Vernielingen van spoorbruggen over rivieren door de Belgische Genie in 1914 – spoorwegnet Versterkte Stelling Antwerpen

Brug over de Nete op de grens van Duffel en Sint-Katelijne-Waver	Spoorlijn Antwerpen-Zuid – Waarloos – Mechelen	30 september
Brug over de Nete in Duffel	Spoorlijn Antwerpen-Centraal – Mechelen – Brussel-Noord	2 oktober

De twee spoorwegbruggen over de Nete kunnen tot verwarring leiden. De eerste brug is deze van de hoofdlijn Antwerpen – Brussel (lijn 25, later ook van lijn 27) in Duffel. De tweede brug is die van de lijn van Waarloos (lijn 25A, later 27B) aan de grens van Duffel met Sint-Katelijne-Waver. De eerste brug is nu een moderne boogbrug, terwijl de tweede samen met de lijn van Waarloos al lang verdwenen is. De tweede brug lag 2,2 km stroomafwaarts van de eerste brug. In 1914 waren beide bruggen bijna

identiek en hadden ze drie bogen en een draaibruggedeelte, kant Antwerpen. De twee bruggen waren in 1914 nog vrij nieuw. De brug van de hoofdlijn Antwerpen – Brussel was pas in 1905 in dienst genomen, ter vervanging van de vorige brug uit 1885, en de brug van de lijn van Waarloos dateerde uit 1907. De brug van de lijn van Waarloos werd opgeblazen op 30 september, deze van de hoofdlijn Antwerpen – Brussel op 2 oktober 1914.

De twee spoorbruggen over de Nete in het midden van de jaren dertig. Rechtsboven de brug van de hoofdlijn Antwerpen – Brussel en linksonder (stroomafwaarts) de brug van de lijn van Waarloos. Helemaal bovenaan rechts het station van Duffel en onderaan rechts het station van Sint-Katelijne-Waver.

Kaartje: verzameling Jef Van Olmen.